

Vergaderjaar 2017–2018

35 024

Verslag van een werkbezoek aan Genève door een delegatie van de algemene commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking

Nr. 1

VERSLAG VAN EEN WERKBEZOEK VAN EEN DELEGATIE UIT DE ALGEMENE COMMISSIE VOOR BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING AAN GENÈVE VAN 2 MEI 2018 TOT EN MET 3 MEI 2018

Vastgesteld 17 september 2018

Een delegatie uit de algemene commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking heeft op woensdag 2 en donderdag 3 mei 2018 een studiebezoek gebracht aan de internationale instellingen in Genève, in het kader van de versterking van de kennis- en informatiepositie van de Tweede Kamer (KVKO). De delegatie bestond uit de leden De Roon (voorzitter van de commissie, PVV), Becker (VVD), Bouali (D66), Diks (GroenLinks), Alkaya (SP), Van den Hul (PvdA), Sazias (50PLUS), alsmede adjunct-griffier Meijers.

In Genève is een breed scala aan internationale organisaties gevestigd op uiteenlopende terreinen. Veel hiervan werken op gebieden die relevant zijn voor de commissie BuHa-OS, zoals internationale handel, duurzame ontwikkeling, milieu, arbeidsverhoudingen, maar ook mensenrechten, vluchtelingen, noodhulp en gezondheid. Tijdens dit studiebezoek heeft de delegatie met een zo breed mogelijk scala aan organisaties gesproken op alle verschillende deel terreinen, van de Wereldhandelsorganisatie (WTO), het International Trade Centre (ITC), het International Centre for Trade and Development (ICTSD), de VN-organisatie inzake Handel en Ontwikkeling (UNCTAD), de VN-Hoge Commissaris voor de Mensenrechten (OHCHR), het Advisory Centre on WTO Law (ACWL), het World Economic Forum (WEF) en de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) tot het Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC), de VN Vluchtelingenorganisatie (UNHCR), het Centre for Humanitarian Dialogue (CHD), de Wereld Gezondheidsorganisatie (WHO) en de Wereldbank.

De delegatie dankt alle gesprekspartners en degenen die betrokken zijn geweest bij het organiseren van dit bezoek. In het bijzonder wil de delegatie haar waardering uitspreken voor de inzet van de Nederlandse Permanente Vertegenwoordiger in Genève en haar medewerkers bij de

voorbereiding van het programma en tijdens de studiereis. De hartelijke ontvangst en goede begeleiding van de delegatie hebben in belangrijke mate bijgedragen aan het welslagen van de studiereis.

De voorzitter van de delegatie,
De Roon

De griffier van de delegatie,
Meijers

Woensdag 2 mei

Programma:

- Werkontbijt over werkzaamheden Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging in Genève
- Briefing door Economische Afdeling van de Permanente Vertegenwoordiging
- Bezoek aan Wereldhandelsorganisatie
- Lunch over duurzaamheid in handelsakkoorden met de ambassadeur van Costa Rica, International Trade Centre (ITC), WTO, Internationale Arbeidsorganisatie (ILO), International Centre for Trade and Sustainable Development (ICTSD) en Sidley Austin LLP
- Bezoek aan de VN-organisatie inzake Handel en Ontwikkeling (UNCTAD)
- Gesprek met het Advisory Centre on WTO Law (ACWL)
- Gesprek met EU-delegatie in Genève
- Diner in het teken van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDGs)

De eerste dag begon met een werkontbijt op de Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging bij de Verenigde Naties, de WTO en andere Internationale Organisaties in Genève. Hierbij is een introductie gegeven van de verschillende werkzaamheden van de PV op een breed scala aan thema's, waarbij specifiekere aandacht is besteed aan de terreinen die voor de delegatie relevant zijn: handel en ontwikkelingssamenwerking.

In Genève is een aantal internationale organisaties gevestigd waar Nederland als staat vertegenwoordigd is (denk aan VN, WTO, WHO) maar spelen ook veel ngo's en non-staatelijke actoren een grote rol. De PV zet met name in op het leggen van verbindingen tussen deze verschillende organisaties, thema's en actoren.

Daarnaast werkt de PV veel samen met de EU-delegatie en de mede EU-lidstaten in Genève. Wanneer er een gemeenschappelijk EU-standpunt geformuleerd kan worden op een dossier, dan staat Nederland sterker dan alleen. Ook met landen buiten de EU wordt naar coalities gezocht. Bovendien zijn er dossiers waarin de EU gedeelde en/of exclusieve bevoegdheden heeft, zoals op het gebied van handel.

Aanvullend op het werkontbijt heeft de economische afdeling van de PV een briefing verzorgd over hun werkzaamheden. De PV houdt zich niet bezig met handelsbevordering, wat een taak is van de bilaterale ambassades in de verschillende landen, maar met het bredere kader van internationale regels en richtlijnen waarbinnen de wereldhandel plaatsvindt. Een belangrijk onderdeel hiervan is de Nederlandse vertegenwoordiging bij de WTO en UNCTAD, die gevestigd zijn in Genève.

De WTO kent drie pilaren: onderhandelingen over nieuwe regels en afspraken; implementatie van die afspraken met rapportages van landen daarover; en handhaving via geschillenbeslechting van de afspraken wanneer de implementatie tegen problemen aanloopt. Het WTO-secretariaat speelt bewust een neutrale rol.

In tegenstelling tot de WTO is UNCTAD geen regelgevend orgaan, maar een orgaan voor overleg en internationale discussie. Daardoor kan het UNCTAD secretariaat onderzoek doen en richting geven aan belangrijke discussies. Het heeft hierin meer vrijheid dan het WTO-secretariaat, dat ten allen tijden een bewust neutrale rol speelt.

Het ITC is, als dochterorganisatie van de WTO en UNCTAD, een andere belangrijke speler voor de economische afdeling van de PV. Het ITC richt zich specifiek op de concrete ondersteuning van het midden- en kleinbedrijf (mkb) in ontwikkelingslanden, waarmee het onder andere uitvoering kan geven aan de analyses van UNCTAD.

Tot slot is gesproken over de ILO, eveneens een belangrijke partner in Genève. De ILO is een tripartiete organisatie: zowel werknemers,

werkgevers als overheden zijn er vertegenwoordigd. Daarnaast is de ILO, net als de WTO, een regelgevend orgaan. In tegenstelling tot de WTO kan de ILO echter geen sancties opleggen wanneer regels niet correct na worden geleefd.

Vervolgens heeft de delegatie een bezoek gebracht aan de WTO, waar zij gesproken heeft met dhr. Bernard Kuiten (Head of External Relations) en dhr. Victor Do Prado (Director of Council and Trade Negotiations Committee).

De WTO streeft niet zozeer naar volledige vrijhandel, als wel het reguleren van handel en het vastleggen van welke protectionistische maatregelen wel of niet mogen bestaan, zodat er een gelijk speelveld wordt gecreëerd. Daarbij streeft de WTO wel naar het zoveel mogelijk afbouwen van protectionistische maatregelen.

De meest recente onderhandelingsronde, de Doha-ronde (DDA, Doha Development Agenda), is gestart in 2001 en tot op dit moment nog niet afgerond. Parallel aan de DDA ontstaan daarom steeds meer plurilaterale initiatieven, met afspraken in kleinere kring, waar andere WTO-leden in een later stadium al dan niet bij aan kunnen sluiten. Uiteraard staat het landen daarnaast vrij om, weliswaar in overeenstemming met WTO-regels, (bilaterale) handelsakkoorden af te sluiten. Deze gaan vaak verder dan de afspraken binnen de WTO, omdat ze in een klein verband uit onderhandeld worden.

Binnen de WTO vindt besluitvorming plaats middels consensus. Dit geeft relatief veel invloed aan kleinere landen. Officiële besluitvorming vindt plaats op de tweejaarlijkse ministeriële conferentie (de laatste vond plaats in december 2017 in Buenos Aires, Argentinië). De voorbereidende onderhandelingen voor deze conferenties worden voortdurend gevoerd in Genève. Veel hangt daarom ook af van de vertegenwoordigingen van de verschillende lidstaten in Genève.

Daarnaast heeft de delegatie gesproken over de uitdagingen waar de WTO op dit moment voor staat. Een belangrijke uitdaging is de kritische houding van de Verenigde Staten richting de WTO en vrijhandel in het algemeen. Ook de rol van ontwikkeling en de uitzonderingspositie voor ontwikkelingslanden in de WTO blijft een uitdaging. De verwachting is echter niet dat een technische organisatie als de WTO in staat zal zijn om oplossingen te vinden voor politieke discussies.

Een gesprekspartner gaf aan dat de WTO een contract is waar via de leden een aantal afspraken onderling hebben vastgelegd. De leden onderling bepalen de regels en of en hoe hier dingen in wijzigen. Het is daarom belangrijk voor de WTO om praktisch en flexibel te zijn en blijven.

De lunch stond op woensdag in het teken van duurzaamheid in handel(sakkoorden). Aan de lunch namen de WTO-ambassadeur van Costa Rica en vertegenwoordigers van het ITC, de WTO, ILO, ICTSD en Sidley Austin LLP (een advocatenkantoor dat zich onder meer specialiseert in handel en duurzame ontwikkeling) deel. Hier is gesproken over de uitdagingen die er zijn om duurzaamheid een grotere en stabielere rol in handelsakkoorden en -relaties te geven. De verschillende gesprekspartners waren het er over eens dat handel vele voordelen biedt. De uitdaging is om deze voordelen eerlijker te verdelen en een beter begrip te krijgen van de eventuele nadelen die aan vrije handel verbonden zijn. Benadrukt werd dat veel verschillende actoren hierbij een rol spelen: allereerst de staten zelf, als leden van bijvoorbeeld de WTO, waar zij de agenda bepalen. Maar ook werknemers- en werkgeversorganisaties spelen een rol, bijvoorbeeld binnen de ILO, en bedrijven en ngo's. Omdat het initiatief bij nationale overheden ligt om de gezamenlijke agenda van de WTO te bepalen, is de speelruimte beperkt en afhankelijk van consensusvorming. Tegelijkertijd zijn de onderhandelingen in de WTO wel essentieel om mondiaal bindende regels vast te kunnen stellen en zo

gezamenlijke stappen te zetten. Voorkomen moet worden dat de WTO een obstakel gaat vormen voor verdere verduurzaming van de handel, terwijl de kansen die de WTO hiervoor biedt tegelijkertijd goed benut moeten worden. Duurzaamheidsafspraken in bilaterale en regionale handelsakkoorden, zoals de EU met partnerlanden onderhandelt, bieden daarbij tevens een goede stimulans. Ook liggen er kansen op het gebied van publiek-private samenwerking en maatschappelijk verantwoord ondernemen om de mondiale duurzaamheidsdoelen (SDG's) te realiseren. De publieke opinie maakt vaak geen onderscheid tussen de verschillende aspecten van globalisering, zoals toenames in handel, financiële stromen en migratie. Zo krijgt handel soms de schuld van bepaalde verschijnselen terwijl de voordelen onderbelicht blijven, zo benadrukten de gesprekspartners. Hier moet verandering in komen. Tegelijkertijd is vrijhandel geen panacee.

Een laatste uitdaging die besproken is, is dat voorkomen moet worden dat landen duurzaamheidsbepalingen gaan misbruiken om protectionistische redenen.

Vervolgens heeft de delegatie een bezoek gebracht aan UNCTAD, waar gesproken is met dhr. James X. Zhan, Director of Investment, dhr. Richard Bolwijn, Head of Investment Research, en dhr. Torbjorn Fredriksson, Chief ICT Policy Sector.

UNCTAD ziet zichzelf als de onafhankelijke beheerder van alle investeringsverdragen die op dit moment bestaan, zowel bilateraal als multilateraal. UNCTAD bezit een database waar al deze verdragen bij worden gehouden, net als de verschillende geschillenbeslechtingszaken die gevoerd zijn onder het systeem van Investor State Dispute Settlement (ISDS). Daarnaast biedt UNCTAD, als onafhankelijke internationale expert, technische ondersteuning aan landen bij het ontwikkelen van hun investeringsregime. Hierbij ligt de focus met name op ontwikkelingslanden, maar ook ontwikkelde landen kunnen ondersteuning krijgen. Zo heeft Nederland een aantal jaar geleden aan UNCTAD verzocht een onafhankelijk onderzoek te doen naar de effectiviteit van de Nederlandse investeringsverdragen. UNCTAD heeft reeds advies gegeven over de modeltekst voor de nieuwe Nederlandse Bilaterale Investeringsverdragen. Vanuit haar rol als onafhankelijke expert adviseert UNCTAD ook internationale organisaties zoals de G20, de Commonwealth en ASEAN. Alle stukken die UNCTAD produceert, zijn openbaar.

UNCTAD benadrukt dat haar diensten ook beschikbaar zijn voor nationale parlementen en dat zij bereid zijn om briefings te verzorgen, bijvoorbeeld over hun onderzoek naar de Nederlandse investeringsverdragen. Ook zijn nationale parlementen van harte uitgenodigd voor evenementen die UNCTAD organiseert, zoals het jaarlijkse World Investment Forum in oktober 2018.

Tot slot heeft de delegatie met UNCTAD gesproken over de nieuwe uitdagingen omtrent de digitale economie. De digitale economie biedt veel unieke kansen, maar veel ontwikkelingslanden zijn slecht voorbereid op de technologische ontwikkelingen die elkaar in hoog tempo opvolgen. UNCTAD biedt ondersteuning aan deze landen om ze voor te bereiden op de snelle digitalisering, bijvoorbeeld middels het «rapid e-trade readiness assesment». De gesprekspartners benadrukken daarnaast dat donorlanden meer kunnen doen: op dit moment zijn er grote tekorten waar het gaat om de ICT-dimensie in de Hulp voor Handel projecten.

Daarna heeft de delegatie gesproken met dhr. Niall Meagher, Executive Director van het ACWL, een soort rechtswinkel voor ontwikkelingslanden in de WTO. Nederland en het Verenigd Koninkrijk waren belangrijke spelers in de oprichting van het ACWL. ACWL geeft geen politiek advies, maar ondersteunt landen bij WTO-geschillen en geeft juridisch advies over WTO-regels.

Lage Inkomens Landen kunnen automatisch aanspraak maken op de diensten van het ACWL. Anderen moeten lidmaatschapsgeld betalen om de diensten te kunnen gebruiken. In totaal heeft het ACWL 79 leden. Met andere woorden, ongeveer de helft van de leden van de WTO zijn tevens lid van het ACWL. Daarnaast ontvangt het ACWL fondsen uit donaties, bijvoorbeeld vanuit Nederland en het Verenigd Koninkrijk. Het ACWL ziet een toename in het aantal geschillenbeslechtingzaken tussen ontwikkelingslanden. Dit reflecteert de toename in handelsstromen tussen ontwikkelingslanden. Wanneer beide partijen in een geschil lid zijn van het ACWL, kan het ACWL maar één van de partijen ondersteunen. De andere partij ontvangt dan steun van een private firma tegen dezelfde tarieven als de ACWL hanteert (25–50% van het commerciële tarief).

Tot slot heeft de delegatie gesproken met dhr. Paolo Garzotti, Plaatsvervangend Permanent Vertegenwoordiger van de EU bij de WTO. In dit gesprek is een aantal uitdagingen opnieuw aangestipt die ook in eerdere bijeenkomsten naar voren kwamen, zoals het steeds politieker worden van de van oorsprong technische onderhandelingen over handelsbarrières, de rol van China en de groeiende kloof tussen zij die geloven dat handel bijdraagt aan ontwikkeling en zij die geloven dat vrijhandel ontwikkeling juist beperkt. Ook is er gesproken over de houding van de VS jegens het geschillenbeslechtingssysteem van de WTO. Gesprekspartner benadrukte dat de EU open staat om aanpassingen van het geschillenbeslechtingssysteem te bespreken, maar op dat moment hadden de VS nog geen concrete voorstellen voor wijzigingen op tafel gelegd. Daarnaast wordt gesproken over hoe de WTO bij kan dragen aan duurzaamheid door de SDGs verder te incorporeren in haar programma's. Ook zou de WTO meer aandacht moeten besteden aan de opkomst van de digitale economie, een essentieel element van duurzame handel. Tot slot is de invloed van Brexit op de WTO en de positie van de EU binnen de WTO aan de orde gekomen. Benadrukt werd dat dit, vergeleken met de andere onderwerpen die de Brexit met zich meebrengt, een relatief klein onderdeel is. Tariefquota's die nu voor de EU28 gelden, moeten worden opgesplitst tussen de EU27 en het VK, maar dit zijn technische zaken die relatief eenvoudig op te lossen zijn.

De dag is afgesloten met een diner op de residentie dat volledig in het teken stond van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDGs), waarbij met medewerkers van de verschillende afdelingen van de PV gesproken is over hoe de SDGs terugkomen in hun dagelijkse werkzaamheden.

Donderdag 3 mei

Programma:

- Ontbijtsessie over Business & Human Rights met ILO en de VN Mensenrechtenvertegenwoordiger (OHCHR)
- Gesprek over jeugdwerkloosheid met ITC, ILO en UNCTAD
- Bezoek aan SDG-lab
- Gesprek over humanitaire hulp met het Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC), de VN Vluchtelingenorganisatie (UNHCR), het Centre for Humanitarian Dialogue (CHD) en Here Geneva
- Lunch over Global Risk Report met het World Economic Forum (WEF), de Canadese ambassadeur bij de WTO, het World Business Council for Sustainable Development (WBCSD), Wereldbank, het Europese Investeringsfonds (EIF) en Cargill
- Gesprek over Trade & Gender met WTO en ITC
- Bezoek aan Wereldgezondheidsorganisatie (WHO)

De donderdag begon met een ontbijtsessie met vertegenwoordigers van de ILO en de OHCHR over Business & Human Rights. De sprekers

benadrukten dat het van belang is om in kaart te brengen waar op dit moment de gebreken liggen in bedrijven en de verschillende productieketens op het gebied van mensenrechten. Pas als de gebreken in kaart zijn gebracht, kan gewerkt worden aan de oplossingen. Hierbij is een dialoog tussen de verschillende landen waarover een productieketen verspreid is, essentieel. De sprekers maakten Nederland een groot compliment over haar convenantenaanpak en de innovatieve en constructieve manier waarop de problematiek hier binnen wordt aangepakt.

Benadrukt wordt dat er op dit moment geen gebrek aan regels en regulering is op het gebied van Business & Human Rights. De VN Guiding Principles on Business and Human Rights uit 2005 hebben bijgedragen aan de harmonisatie van bestaande regelgeving en vormen dan ook het startpunt voor de verdere ontwikkeling. Bij deze verdere ontwikkeling is het essentieel om maatregelen te treffen die goed aansluiten bij het geïdentificeerde probleem en die flexibel zijn. Er zijn geen one size fits all-maatregelen op dit gebied.

Bedrijven kunnen de drijvende kracht achter positieve veranderingen zijn, maar moeten dan wel bereid zijn hun nek uit te steken en risico's te lopen. Bovendien krijgen bedrijven zelden de credits voor veranderingen op het gebied van mensenrechten. Hierbij moeten bedrijven daarom ondersteund worden door staten.

De VN Guiding Principles zijn niet verbonden aan sancties wanneer ze niet nageleefd worden, maar bouwen wel voort op internationale normen die al lange tijd bestaan. Organisaties als de ILO en OHCHR zetten zich in om deze principes verder te promoten en staten te ondersteunen ze ten uitvoer te brengen. Via bijvoorbeeld het toezichtsmechanisme van de ILO kunnen staten effectief tot de orde worden geroepen.

De ochtend werd vervolgd met een gesprek over jeugdwerkeloosheid met vertegenwoordigers van het ITC, de ILO en UNCTAD. Alle gesprekspartners benadrukten dat jongeren essentieel zijn voor duurzame ontwikkeling. Zij hebben daarom ook allen specifieke programma's en projecten gericht op onderwijs en banen voor jongeren. De migratiecrisis van de afgelopen jaren heeft deze noodzaak nog eens extra benadrukt. Onderwijs moet goed aansluiten bij de arbeidsmarkt. Het is daarom van belang om aan capaciteitsopbouw en ontwikkeling van vaardigheden te werken die aansluiten bij de beschikbare banen. De ontwikkeling van de digitale economie speelt hierin ook een belangrijke rol.

Daarna heeft de delegatie een bezoek gebracht aan het SDG-lab, een VN-project gericht op het samenbrengen van alle verschillende actoren in Genève die zich bezighouden met de SDGs, van overheden tot bedrijven en ngo's. Het SDG-lab verbindt alles wat er in Genève gebeurt, met activiteiten en organisaties in de rest van de wereld. Het SDG-lab zet zich in om alle verschillende initiatieven samen te brengen en hun effect te versterken, door versnippering tegen te gaan.

Benadrukt werd dat een belangrijke uitdaging voor het behalen van de SDGs het bewustzijn in de ontwikkelde landen is. Ontwikkelingslanden zijn veelal erg bewust van en actief bezig met het behalen van de SDGs, maar in ontwikkelde landen is dit veel minder het geval, terwijl ook zij nog stappen te zetten hebben.

Vervolgens heeft de delegatie gesproken met vertegenwoordigers van ICRC, UNHCR, CHD en Here Geneva over humanitaire hulpverlening en praktische en juridische uitdagingen waar humanitaire organisaties voor staan. De gesprekspartners benadrukten dat de veranderende aard van conflicten, veel invloed heeft op de hun werkzaamheden. Voordat zij effectief hulp kunnen bieden, moeten zij een overeenkomst bereiken met de strijdende partijen. Hedendaagse conflicten zijn veelal grensoverschrijdend en kennen veel verschillende (internationale) partijen,

bijvoorbeeld in Syrië of Jemen. Daarnaast zijn conflicten steeds langduriger van aard, waardoor een overgang gemaakt moet worden van noodhulp naar langdurige hulp. De gemiddelde aanwezigheid van het Rode Kruis duurt 36 jaar.

Om effectief humanitaire hulp te kunnen bieden, zijn neutraliteit en hoge morele standaarden essentieel, aldus de gesprekspartners. Men kan niet van strijdende partijen verwachten zich aan humanitair oorlogsrecht te houden, als de humanitaire hulpverleners zelf ook bekend staan om misstanden. Ditzelfde geldt voor staten: Europa kan lastig China aanspreken op het niet accepteren van boten met Rohingya vluchtelingen wanneer migrantenboten vanuit Libië ook niet geaccepteerd worden. Op de vraag wat Nederland (meer) kan doen, wordt aangegeven dat hoewel Nederland geen wereldmacht is, wij wel degelijk invloed hebben. Door middel van het trainen van troepen in landen, de verkoop van wapens en de vele diplomatieke contacten, kan ook een land als Nederland druk uitoefenen. Parlementariërs hebben daarnaast invloed door op veldbezoeken te gaan en de getuigenissen van mensen mee terug te nemen. Zij spelen een rol in het onder de aandacht brengen van crises bij de politiek en het bredere publiek. Tot slot kunnen bedrijven een positieve rol spelen, onder meer in samenwerking met ngo's, in het in gesprek gaan met de landen waar zij zaken doen.

De lunch stond op donderdag in het teken van de Global Risk Report. Aan de lunch namen vertegenwoordigers van WEF, de Canadese ambassadeur bij de WTO, WBCSD, Wereldbank, EIF en Cargill deel. Opnieuw werd benadrukt dat toenemende globalisering zowel kansen als uitdagingen met zich mee brengt. Bescherming van het multilaterale handelssysteem is essentieel voor ontwikkeling, maar handel brengt ook uitdagingen met zich mee. Toenemende globalisering en digitalisering leiden tot toenemende aspiraties in ontwikkelingslanden en toenemende spanningen wanneer niet aan die aspiraties voldaan kan worden.

Een progressieve handelsagenda en een holistische benadering zijn daarom essentieel. Handel hangt samen met zaken als digitalisering en klimaatverandering, en deze uitdagingen kunnen dus ook niet los van elkaar gezien worden. Daarnaast is het van groot belang te erkennen dat handel niet alleen winnaars met zich mee brengt, maar ook verliezers kan veroorzaken. Zo moet er voldoende aandacht zijn voor bijvoorbeeld vrouwen en minderheden.

Vervolgens had de delegatie een gesprek met vertegenwoordigers van de WTO en het ITC over Trade & Gender. Benadrukt werd dat de eerste belangrijke stap om handel meer inclusief te maken, het verzamelen van gendersensitieve data is. Er is nog heel veel dat we niet weten, omdat het nog niet in kaart is gebracht. Als de juiste data verzameld is en de specifieke problemen geïdentificeerd, kan het handelsbeleid aangepast worden. Op dit moment is veel beleid blind voor genderverschillen, maar heeft het beleid wel een impact die niet genderneutraal is. Vrouwen hebben veelal een achtergestelde positie als het aankomt op verwerving (procurement), marktoegang, toegang tot financiële diensten en eigendomsrechten.

Digitalisering biedt opnieuw unieke kansen om een aantal problemen te adresseren, maar is ook opnieuw geen panacee. Zolang toegang tot digitale diensten bijvoorbeeld niet gelijk is, kan het de gender verschillen alleen maar versterken.

De tweedaagse studiereis werd afgesloten met een bezoek aan de WHO. Hier heeft de delegatie een rondleiding gekregen door de SHOC Room, het crisiscentrum van de WHO waar dagelijks alle gezondheids crises in de wereld door worden gesproken. Vanuit deze ruimte heeft de WHO de afgelopen twee jaar 1200 dreigingen voor de volksgezondheid wereldwijd

behandeld. Naast de respons op acute crises, is de WHO haar werk op het gebied van preventieve maatregelen en onderzoek aan het uitbreiden. Aansluitend vond er een gesprek plaats met vertegenwoordigers van de WHO en het VN Bevolkingsfonds UNFPA over Seksuele en Reproductieve Gezondheid en Rechten (SRGR) in humanitaire crises. Benadrukt werd dat er in crisissituaties vaak te weinig aandacht is voor SRGR, terwijl dat een grote impact heeft op het welzijn van mensen en hun toekomst. SRGR krijgt daarom een steeds grotere rol in de programma's van de WHO, bijvoorbeeld bij de programma's die in Bangladesh opgezet zijn voor de Rohingya vluchtelingen. Lokale capaciteitsopbouw is daarbij essentieel.